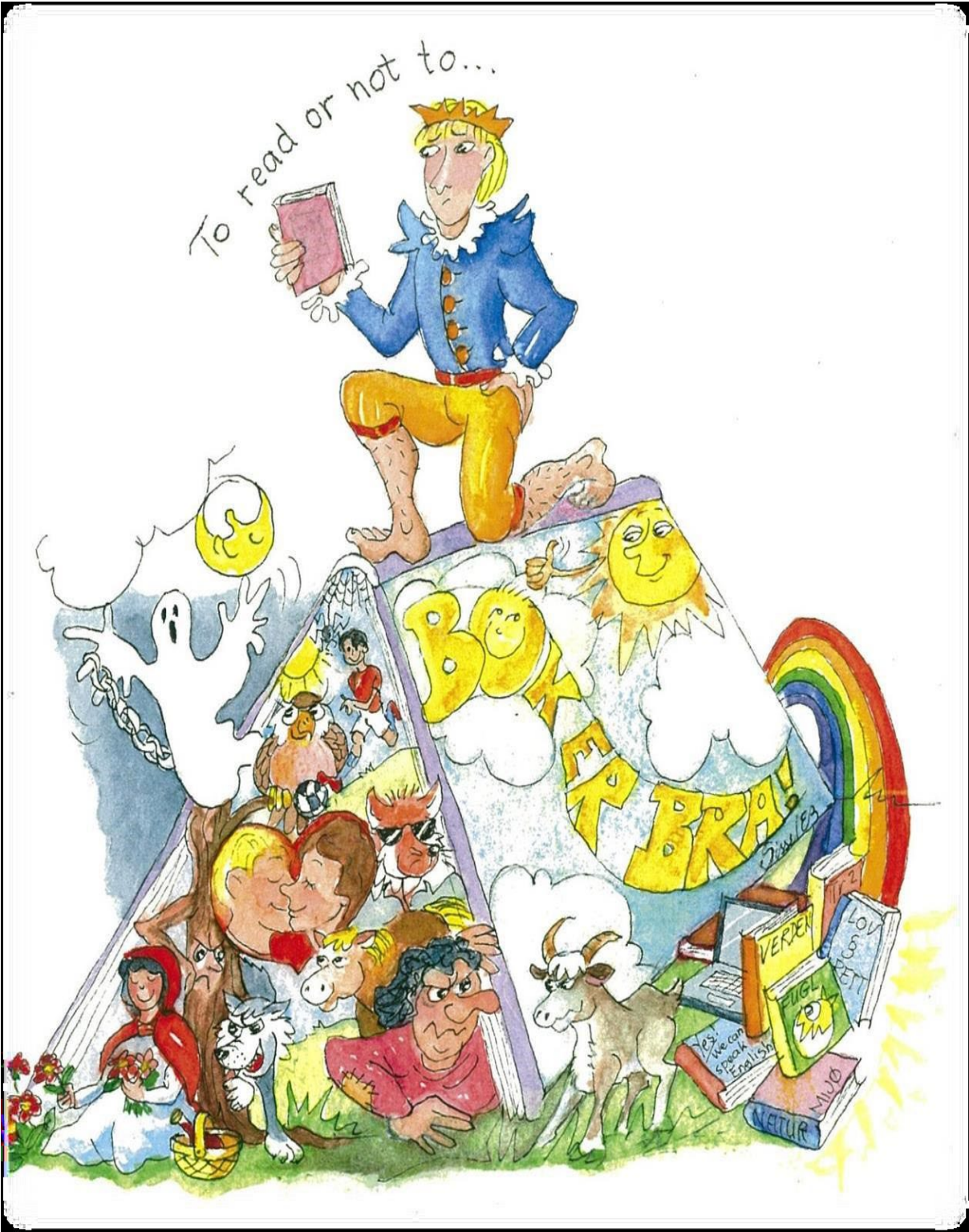

Plan for dysleksivennlige skoler i Arendal kommune

Dysleksivennlige skoler

Bystyret vedtok i forbindelse med Budsjett 2020/Handlingsprogram 2020-2023:

Arendal kommune skal være en dysleksivennlig kommune, og det iverksettes ved samtlige skoler fra 2020. På grunn av Covid-19 ble den kommunale satsingen på at Arendal kommune skal være en dysleksivennlig kommune utsatt til 2021.

Det ble derfor nedsatt en arbeidsgruppe som har fått i oppgave å lage et forslag til en kommunal plan for dysleksivennlige skoler i vår kommune. Planen skal ta inn viktige elementer fra de 10 kriteriene Dysleksi Norge har for å kunne bli dysleksivennlige skoler.

Å være dysleksivennlige skoler betyr at skolene skal være gode skoler for elever med lese- og skrivevansker, samt for elever med matematikkvansker og språkvansker. Arendal kommune skal ha gode, konkrete og felles rutiner for alle skolene når det gjelder forebygging av lesevansker. Det at alle skolene i Arendal kommune arbeider etter felles plan med de nevnte kriteriene, vil bidra til et mer likevelldig tilbud for elever i kommunen, uansett hvor de bor og hvilken skole de går på.

For at Arendal kommune skal bli dysleksivennlig innebærer det at ledelsen og lærere ved alle skolene i Arendal jevnlig går igjennom elevers lese- og språkutvikling samt matematikkutvikling, det må være kjent for alle hvordan man kartlegger og følger opp elever som har en avvikende utvikling og hvordan man følger opp elever som har behov for kompensering. Alle skolene skal ha jevnlig kursing av lærere i lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker samt kursing i digitale hjelpemidler for lærere og elever som lydbøker, apper for utvikling av matematiske og språklige ferdigheter, digitale bøker/e-bøker, scanning av tekst og annen pedagogisk programvare.

Skolene må arbeide aktivt og systematisk for å skape et godt læringsmiljø og en inkluderende skolekultur. Alle skolene i Arendal er forpliktet til å jobbe systematisk med "*Arendalskolenes kvalitetsplan for skolemiljø*".

Skolene og deres lærere ønsker og arbeider for at alle elever skal oppleve trivsel, trygghet og mestring slik at de føler seg forstått og respektert, uavhengig av mestringsgrad og oppnådde resultater. Skolene dokumenterer gode rutiner på elevsamtaler, arbeid med det psykososiale miljøet og systematisk arbeid mot mobbing.

Alle foreldre skal få god informasjon om hva som er skolens plan for oppfølging av elevene. Skolen skal også ha rutiner for å fange opp ideer hos foresatte og lærere til hvordan skolen kan forbedres.

Planen du nå holder i hendene skal være et hjelpemiddel for deg som ansatt, elev og foresatt. Planen skal bli brukt, være lett å gripe til og vise helt konkret hvordan elevene våre får den mest systematiske og beste opplæringen. Planen skal være en del av skolens virksomhetsplan og gjennomgås i personalet og evalueres årlig.

Arendal 1. mai 2021.

Stine M. Krogstad, Kristine Mathisen, Linda F. Hjørnevik, Torild H. Engen, May Dypdalen.

Gi mitt barn leselyst.

**Det ber jeg om med brennende hjerte.
For jeg vil så gjerne at mitt barn skulle få i sin hånd, nøkkelen
til eventyrlandet,
hvor det kan hente ut de skjønneste av alle
gleder.**

(Fritt oversatt etter Astrid Lindgren)

Hva er dysleksi?

”Dysleksi” er en forstyrrelse i kodingen av skriftspråket, forårsaket av en svikt i det fonologiske system.” (Høien / Lundberg). Dysleksi er en spesifikk lærevanske. Det er en medfødt og livsvarig lærevanske og skyldes ikke svake evner eller dårlig opplæring. Rundt 5 % har dysleksi og det er like mange jenter som gutter som har det. Ordet dysleksi kommer fra “DYS” og “LEKSIA”, som betyr “vansker med ord”. Dysleksi er arvelig, det er 38 til 50 % sjanse for at barnet får dysleksi hvis en av foreldrene har det. Det er imidlertid ikke all dysleksi som er arvelig. Dysleksi er alltid resultat av et komplisert samspill mellom arv og miljø, som begynner allerede i fosterlivet. Man arver altså ikke dysleksi; man arver gener som kan gi disposisjon for dysleksi under visse miljøbetingelser. Det er bred enighet om at dysleksi er et problem med lydene i språket (fonologi). Det er vanlig å blande bokstavlyder som for eksempel b/d og b/p. Det er også vanskelig å rime. De med dysleksi har ikke primært et problem med å forstå innholdet i det de leser, men med å lese i seg selv. Skrivevanskene er også ofte alvorlige og varige. De med dysleksi har språklig redusert arbeidsminne. Det vanlige er å huske syv pluss-minus to enheter. Dyslektikere husker fem pluss-minus to.

Kjennetegn på dysleksi:

- Vansker med å skille mellom bokstavlyder (f.eks. lytte ut første og siste lyd i et ord).
- Vansker med å rime.
- Store problemer med lesing sammenlignet med øvrig læringsevne.
- Vansker med leseflyt.
- Leser sakte, noe som påvirker forståelsen.
- Fortsetter å ha vansker med skriving/skrivefeil.
- Enkelt og lite variert språk når man skriver.
- Vansker med å skille lydlike og formlike bokstaver fra hverandre.
- Vansker med å binde lyder sammen til ord.
- Vansker med å gjenkjenne ord som helheter.

Det er den tekniske siden ved leseprosessen som svikter hos dyslektikere. De har normal ferdighet i å forstå lest tekst. Men siden god leseforståelse avhenger av god teknisk leseferdighet, finner man ofte at dyslektikere også får sekundære problemer med leseforståelsen ved at de ikke får med seg det de har lest. De bruker for mye energi på å lese selve teksten.

I rettskrivingen finner man ofte feiltyper som:

- utelatelser og tillegg av bokstaver
- omkastinger av bokstavenes rekkefølge i ordet
- sammenslåing av to ord til ett eller oppdeling av ett ord i flere "ord"
- lydrett skrivemåte

Når diagnostisere?

Hvor tidlig dysleksi kan diagnostiseres vil avhenge av en rekke faktorer. Den som utreder må ha oversikt over blant annet arvelighet, opplæringstilbud, grad av tilrettelegging, tidlig språkutvikling, oppmerksomhetsnivå, motivasjon, konsentrasjonsvansker osv. Årsaken til at en kartlegger alle disse områdene, er at lesevansker noen ganger kan se ut som dysleksi, men så viser det seg at vanskene skyldes høyt fravær, flytting, mangelfull oppmerksomhet eller lignende. Å ha oversikt over disse forholdene er viktigere jo yngre eleven er, og avgjørende for korrekt diagnostisering på barnetrinnet. Ved utredning av unge og voksne er behovet for utfyllende informasjon mindre, men en bør alltid innhente så fyldig informasjon som mulig. Logometrica anbefaler at en kartlegger og diagnostiserer så tidlig som mulig, likevel bør en ikke konkludere med dysleksi før på trinn 2 og etter en intensiv periode med målretta tiltak og evaluering av disse.

Hvordan identifisere risikofaktorer ved dysleksi i småskolen?

Elever som har risikofaktorer på dysleksi i 1. og 2. klasse kan ha omfattende vansker med bokstavlæringen og streve med å koble riktig bokstavlyd til riktig bokstavtegn. De kan fremdeles være usikker på bokstaver i 3. klasse. Elevene kan ha store vansker med å lære å lese ved hjelp av lydering, det å dra lyder sammen til ord. Disse elevene leser ved hjelp av lydering i 3. og 4. klasse. De kan ha mangelfull evne til å kjenne igjen ord en har lest mange ganger før, såkalte høyfrekvente ord. De er sene lesere og kan hoppe over småord når de leser, de kan kutte endelser i ord, gjette, utelate eller legge til ord. Elevene kan ha rettskrivingsvansker. Elevene har god lytteforståelse, dyslektikere har ikke problemer med å forstå en tekst auditivt som blir lest opp.

Hva er spesifikke språkvansker?

Omtrent like mange elever som dyslektikere, rundt 5 %, har en spesifikk språkvanske. Det er vanskeligere å tilegne seg ord og begreper for disse barna enn det er for andre. Språkvansker deles i impressive vansker (vansker med språkforståelse), ekspressive vansker (vansker med språkproduksjon), kombinasjon av ekspressive og impressive vansker, samt fonologiske vansker (vansker med språklydsystemet). Vanskene er ofte sammensatte. Ekspressive språkvansker kjennetegnes ved at barnet har et begrenset aktivt ordforråd, problemer med språklydsystemet, problemer med grammatikk og med å produsere lange og komplekse setninger. De kan også ha ordletingsvansker. Impressive språkvansker kjennetegnes ved en svak språkforståelse som skyldes problemer med få tak i ords betydning. Barnet kan også ha problemer med å forstå lengre og mer komplekse setninger. Impressive vansker opptrer ofte sammen med ekspressive, men kan også opptre alene. Sistnevnte er vanskelig å oppdage.

Barn som har fonologiske vansker har problemer med å tilegne seg og bruke språklydsystemet og har forsinket eller avvikende artikulasjonsutvikling. De kan ha vansker med språklydkontraster og språklydkombinasjoner. I tillegg kan de også ha vansker med å rette oppmerksomheten mot språkets formside. Dette vil ofte kreve ekstra tilrettelegging når barnet skal lære å lese. Barn som har en språkvanske skårer betydelig lavere på språkprøver enn på ikke-språklige oppgaver. Elever med spesifikke språkvansker defineres ved graden av vansker, samt ved å ekskludere andre årsaker som nedsatt hørsel, mental retardasjon, kjente syndromer som for eksempel autisme og problemer med artikulasjon. Elever med språkvansker trenger sterk grad av tilrettelagt undervisning. Mange vil også slite sosialt. Et svakt begrepsapparat gjør ikke bare verbal kommunikasjon vanskeligere, disse elevene trenger også mer hjelp for å forstå for eksempel regler i lek og sosialt samspill.

Språkvansker av en viss grad vil påvirke elevens selvbylde, trivsel og generelle psyke. Forholdsvise mange utvikler depresjoner i ungdomsalder som en følge av språkvanskene. En del dyslektikere kan også ha en lettere språkvanske. Årsaken til svak leseforståelse behøver ikke bare skyldes svake avkodingsferdigheter. Skolen må ha en tiltakspakke for elever med spesifikke språkvansker. Barn med alvorlige sammensatte lærevansker har behov for et helhetlig spesialpedagogisk tilbud. Denne må tilpasses individuelt. Spesifikke språkvansker kan utredes av PPT.

Hva er matematikkvansker?

Elever med matematikkvansker er en heterogen gruppe; det finnes mange forklaringer på hvorfor de har vansker. Flere av disse elevene har i tillegg vansker med lesing og skriving. Dyskalkuli er en spesifikk form for matematikkvanske. Den defineres ofte som en tilstand som påvirker evnen til å tilegne seg aritmetiske ferdigheter. Eleven med dyskalkuli har problemer med å forstå enkle tallkonsepter, de kan mangle en intuitiv forståelse av tall og har problemer med å lære flere prosedyrer. Selv om de kan komme frem til riktig svar eller bruke en riktig fremgangsmåte, kan de gjøre dette mekanisk og uten tillit. Dyskalkuli er den mest alvorlige formen for matematikkvansker, og man anslår at mellom 3 og 6 prosent har dyskalkuli. PPT kan utrede for dyskalkuli

Andelen elever som har generelle matematikkvansker, er langt høyere – alt fra 10 til 20 prosent, avhengig av hvordan man definerer vanskene. Den generelle betegnelsen matematikkvansker brukes om elever som har større utfordringer med å løse matematiske oppgaver enn det som er forventet for alderstrinnet. Matematikkvanskene kan være et sammensatt problem, der det har oppstått en forstyrrelse i samspillet mellom elevens evner og måte å lære på, innholdet i matematikken og lærerens valg av undervisningsform. Elever med matematikkvansker strever ofte med telling, tallforståelse, tallkunnskap, oppfatning av antall, sammenligning av to tall, posisjonssystemet og enkel aritmetikk. Enkel aritmetikk er addisjon, subtraksjon, multiplikasjon og divisjon. Elever med matematikkvansker har også problemer med å estimere tall, mengder og størrelser.

Holdningsarbeid

Det skal foregå et kontinuerlig holdningsskapende arbeid ved den enkelte skole for å sikre at alle elever føler seg trygge og respekterte. Skolen skal ha gode rutiner for både elevmedvirkning og foreldresamarbeid. Det er viktig at skolen jobber målrettet med åpenhet rundt det å ha spesifikke vansker. Hver skole skal ha en dysleksiansvarlig, som holder i den røde tråden og påser at skolen følger opp.

Viktige punkter i skolens arbeid med et positivt og godt holdningsmiljø på skolen

- Holdningsarbeid blant skolens ansatte.
- Drøfting og refleksjoner på egen enhet for å øke bevissthet og arbeide med egne holdninger.
- Tilpassa opplæring og tidlig innsats.
- Mestring og motivering.
- Kartlegging.
- Opplæring i bruk av læremidler

Holdningsarbeid hos eleven

- Oppstarts samtale med elever som får påvist dysleksi. Hva vil det si å ha dysleksi? Hvordan kan jeg få hjelp?
- Arbeid med selvfølelse og selvtillit. Selvfølelse og selvtillit er to begrep som ofte blir brukt om hverandre. Selvfølelse er måten vi kjenner oss selv på, hvem vi er og hva vi står for og verdien man ser i seg selv slik man er. Selvfølelsen handle om å akseptere seg selv som den en er. Selvfølelse er knyttet til selvinnsikt. Selvtillit er situasjonsbestemt og handler om hvilke tro vi har på oss selv i forhold til det vi gjør.

Holdningsarbeid hos foreldre

- Tilby kurs til foresatte.
- Opplæring i bruk av læremidler.
- Samtale om hva dysleksidiagnosen innebærer.

Skolens ledelse

- Holdningsarbeid i elevrådet.
- Sikre lik holdning og lik praksis
- Sikrer årlige kurs for lærere om dysleksivansker.
- Sikre tiltaksplan for elever med dysleksi.
- Tett samarbeid med PPT

Kartleggingsverktøy:

Det finnes mange spesialpedagogiske støtteverktøy, men kvaliteten på disse er varierende. Lesesenteret i Stavanger presenterer under en oversikt over tilgjengelig materiell til kartlegging, diagnostisering, veiledning og støtte, innenfor områdene språk, lese- og skrivevansker. Materialet er valgt ut basert på en rekke faglige kriterier. Materielloversiktene er kun utviklet i den hensikt å gi en oversikt.

For lærer	For spesialpedagogisk team
IMAL	Språk 6-16
Udir sine kartleggingsprøver 1.-3.trinn i lesing og regning	LOGOS
Carlstens lesetest	Olav Lundes kartlegging i matematikk
SOL – Strukturert observasjon av lesing	Ringeriksmaterialet
Ordkjedetesten	
Aski Raski	
Bjørn Myhres kartleggingsprøve i matematikk Dynamisk kartlegging i matematikk fra Statped.	

Oppfølgingsrutiner for barnetrinnet

Hva skal skolen gjøre	Hvem?	Når?
Motta informasjon om språklig fungering fra barnehagene	Avdelingsleder og spes.ped.koordinator	Våren før skolestart
Spørre foresatte om det er lesevaner i familien	Kontaktlærer	Starten av skoleåret høsten 1.trinn (i utviklingssamtalen)
Følge opp og kartlegge leseutvikling i klassen	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	1.-7.trinn (se tabell for kartlegging)
Følge opp elever som ikke har leseutvikling som forventet. Foresatte holdes orientert om resultat, utvikling og mulige støttetiltak	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	1.-7.trinn
Iverksette organiserte støttetiltak. Kartlegge elever før og etter tiltak som for eksempel intensive lesekurs ved bruk av LOGOS for å individtilpasse tiltakene.	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	Fra 1.trinn
Alle skolene skal ha jevnlig forskningsbaserte lesekurs som er individuelt tilrettelagt for elevene som er der (12 uker).	Rektor Spes.ped.koordinator	Gjennom hele året

Drøfte effekt av tiltak i internt ressursteam med PPT	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator Rektor Avdelingsleder	Etter organiserte støttetiltak
Drøfte elever med liten effekt av tiltak i ressursteam med PPT	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator Rektor Avdelingsleder	Etter drøfting i internt ressursteam (forrige punkt)
Tilrettelegging og utprøving av kompenserende hjelpemidler til elever som har behov for det og hvor det er mistanke om dysleksi	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	Når eleven har behov for det
Ved mistanke om dysleksi:		
Evaluerer effekten av utprøvde tiltak, kartlegge med LOGOS og ta opp LOGOS-profil med PPT i ressursteam	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	Når det oppstår behov

Melde eleven inn i Norsk lyd og blindeskriftbibliotek NLB (Lydhør)	Spes.ped. koordinator i samarbeid med foresatte	Ved behov
Søke om digitale verktøy og programvare med lese- og skrivestøtte	Spes.ped.koordinator i samarbeid med foresatte	Ved behov
Gi elever opplæring i og informasjon om retten til å bruke kompenserende hjelpemidler i all undervisning og på prøver	Spes.ped.koordinator Lærer med ansvar for IKT og hjelpemidler	Når hjelpemidler er mottatt av elev
Årlige rutiner ved skolen:		
Gjennomføre årlig kompetanseheving med fokus på dysleksi for alle lærerne	Rektor Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Innen 1. oktober
Gjennomgang av interne rutiner og konkretisering av dysleksivennlige tiltak på egen skole	Rektor Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Innen 1.oktober
Skolen inviterer til temamøter for foresatte «Slik tilrettelegger vi for dysleksi på barnetrinnet»	Rektor Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Innen 1. november
Elevoppfølgingen registreres i P360/Visma, hvilken oppfølging de får.	Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Når det oppstår behov
Årlig kurs og workshop for lærere hver høst om spesifikke vansker	Rektor	Høsten

Oppfølgingsrutiner for ungdomstrinn:

Hva skal skolen gjøre?	Hvem?	Når?
Etterspørre og ta imot informasjon om elever med dysleksi fra barnetrinnet	Avdelingsleder Spes.ped.koordinator Kontaktlærer barnestrinnet	Våren 7.trinn
Gi kontaktlærere og faglærere informasjon om elever med dysleksi og den enkeltes behov for tilrettelegging	Avdelingsleder Spesialpedagogisk koordinator	Høsten 8.trinn
Drøfte tilrettelegginger i samtale med elevene, individuelt eller i gruppe	Kontaktlærere og faglærere	Høsten 8.trinn

Informere foresatte om muligheter til å søke fritak fra vurdering med karakter i skriftlig norsk sidemål	kontaktlærer	Høsten
Gjennomføre nasjonale prøver med tilrettelegging	Faglærer	Høsten 8.trinn Høsten 9.trinn
Drøfte eventuelle NYE elever som ikke har forventet lese- og skriveutvikling i ressursteam med PPT	Kontaktlærer Spes.ped.koord PP-rådgiver	Etter nasjonale prøver
Tilrettelegging og utprøving av kompensierende hjelpemidler til elever som har behov for det/ ved mistanke om dysleksi	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator IKT-ansvarlig	Når eleven har behov for det
Ved mistanke om dysleksi:		
Evaluerer effekten av utprøvde tiltak, kartlegge med LOGOS og ta opp LOGOS-profil med PPT i ressursteam	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	Når det oppstår behov
Informere elever med dysleksi og deres foresatte om rettigheter ved oppstart 8.trinn.	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	Høsten
Melde eleven inn i Norsk lyd og blindeskriftbibliotek NLB (Lydhør)	Spes.ped. koordinator i samarbeid med foresatte	Ved behov
Søke om digitale verktøy og programvare med lese- og skrivestøtte	Spes.ped.koordinator i samarbeid med foresatte	Ved behov
Gi elever opplæring i og informasjon om retten til å bruke kompensierende hjelpemidler i all undervisning og på prøver	Spes.ped.koordinator Lærer med ansvar for IKT og hjelpemidler	Når hjelpemidler er mottatt av elev
Årlige rutiner ved skolen:		
Gjennomføre årlig kompetanseheving med fokus på dysleksi for alle lærerne	Rektor Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Innen 1. oktober
Gjennomgang av interne rutiner og konkretisering av dysleksivennlige tiltak på egen skole	Rektor Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Innen 1.oktober
Skolen inviterer til temamøter for foresatte «Slik tilrettelegger vi for dysleksi på ungdomstrinnet»	Rektor Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Innen 1. november

Elevenoppfølgingen registreres i P360/Visma, hvilken oppfølging de får.	Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Når det oppstår behov
Årlig kurs og workshop for lærere hver høst om spesifikke vansker	Rektor	Høsten

Oppfølgingsrutiner for PPT

Tiltak:	Hvem:
Kartleggingsresultater drøftes med PPT i ressursteam	Spes.ped.koordinator PP-rådgiver
Organiserte støttetiltak drøftes med PPT i ressursteam	Spes.ped.koordinator PP-rådgiver
Effekt av tiltak (f.eks lesekurs) og resultat av LOGOS drøftes med PPT i ressursteam	Spes.ped.koordinator PP-rådgiver
Ved mistanke om dysleksi, etter LOGOS og evaluering av iverksatte tiltak, sendes henvisning til PPT	Spes.ped.koordinator i samarbeid med elev og foresatte
PPT avklarer eventuell dysleksidiagnose og skriver dysleksirapport med informasjon om rettigheter	PP-rådgiver
PPT deltar på årlig kompetanseheving med fokus på dysleksi for alle lærere ved behov	Avdelingsleder Spes.ped.koordinator PP-rådgiver

Oppfølgingsrutiner for personrettede tjenester Rådmannens stab – oppvekst (Skolekontoret)

Tiltak:	Hvem:
Sikre et samarbeid mellom skolens ledelse, PPT og Skolekontoret ved å ha jevnlig nettverkssamlinger hvor det er undervisning om ulike temaer knyttet til lesing	Skolekontoret
Ansvar for å lage en felles kommunal leseplan	Skolekontoret
Legge til rette for videreutdanning for leselærere	Skolekontoret

Rutiner for oppfølging av elever med lese- og skrivevansker

Hva skal skolen gjøre?	Hvem?	Når?
Tilbud om kurs for elever med lese/skrivevansker i å jobbe «digitalt smart»	Rektor Spes.ped.koordinator	Høst og vår
Elever tilbys den teknologiske løsningen de selv ønsker (valg av elektroniske bøker og programvare)	Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Gjennom hele året
Alle elever med tilretteleggingsbehov skal inn til evalueringssamtaler i perioden 1.-30.oktober	Kontaktlærer Spes.ped.koordinator	Fra høsten 8.trinn
Tilrettelagte prøveformer utprøves hele året	Avdelingsleder Spes.ped.koordinator	Gjennom hele året

Forslag:

Individuell tiltaksplan

Informasjon til foresatte

Som en del av det ordinære skoletilbudet til elever på vår skole, får elever med utfordringer en individuell tiltaksplan. Dette er planen for deres barn.

Navn	
Klasse	
År	
Planen er utarbeidet av	

Utfordring:

Fokusområde	Tiltak	Ansvarlig		
		Skole	Hjem	Eleven
Lesing	Bruke ulike lesestrategier når en leser tekst og for å huske hva en har lest			
	Lære strategier for funksjonell deling av ukjente ord (stavelser, grunnmorfem, endelser)			
	Være oppmerksom på vanskelige/lange ord i en tekst og spørre om betydningen når slike ord kommer..			
	Dele sammensatte ord opp i meningsbærende enheter			
	Være oppmerksom på ord som er vanskelige å lese. Dele dem opp i stavelser når en leser.			
	Lasekurs			
	Repetert lesing Relemo			
	Parlesing/ Veksellesing			

Skriving	Bruke ulike skriverammer til skriveoppgaver			
	Bruke modelltekster og startsetninger som inspirasjon og igangsettere til skrivearbeid.			
	Kriterier på hva skrivearbeidet skal inneholde			
	Bruke PC til skriveoppgaver i alle skriftlige fag, på prøver og til hjemmearbeid.			
	Ukentlig diktater med høyfrekvente ord, ukas ord eller fokusord.			
	Arbeide med kryssord			
	Rettskrivingskurs			
	Touchkurs			
Huske	Aktivere forkunnskap om emner. Hva vet jeg fra før om... Hva husker jeg fra sist...			
	Bruke nøkkelord og tankekart for å huske det som er lest, og kunne gjenfortelle tekst til læringspartner og andre.			
	Bruke ulike strategier som kolonnennotat, venndiagram, VØL ETC			
	Overblikk, bruke egne erfaringer og kunnskaper, lage egne bilder, stoppe opp for å foregripe tekstens innhold.			
	Tenke høyt alene eller sammen med andre, skrive stikkord.			
Forståelse	En voksen sjekker at eleven har forstått skriveoppgaven, eleven forklarer med egne ord hva han skal gjøre.			
	Repetere og stille spørsmål når en ikke forstår og sette ord på det en ikke forstår			
Lekser	Levere lekser på Its Learning, OneNote, dele dokument i Office 365 eller skrive ut og legge i lekseboka.			
	Tilpasset lekseplan			
Matematikk	Parallellbok i matematikk			

	Få tekststykker opplest			
	Tren på å merke av hva som er relevante opplysninger i et mattestykke, og hvordan en skal behandle disse opplysningene.			
	Stille kritiske spørsmål til svara. Er dette mulig, sannsynlig?			
Pedagogiske programvare	Into words/ CD ord			
	Lokus			
	Leseappen Office Lens			
	Engasjerende leser			
	Aski Raski			
	Office 360 – engasjerende leser, dikteringsfunksjon, lesevisning, opplesning.			

Hjelpemidler	PC med retteprogram og høretelefoner • LingDys • LingRight • Textpilot • Appwriter • Textanalyzer
Andre tilpasninger	Gjennomgang av timens mål, oppgaver og arbeidsmåter hver time

Avtale om tilrettelegging for lese- og skrivevansker / dysleksi

Navn: _____

Klasse: _____

Fødselsdato: _____

Følgende tilrettelegging er innvilget / avslått:

Fag	Innvilget	Tilrettelegging	Avslått
		Forlenget tid på heldagsprøver og eksamen.	
		Lydbøker / smartbok	
		Skannerløsninger med talesyntese / Opplest oppgavetekst	
		Digitale verktøy og programvare (både i skolens undervisningstid og til tentamen/eksamen)	
		Opplæring i digitale verktøy og programvare.	
		Skriftlige / muntlige prøver	
		Fritak for vurdering av sidemål	
		Gi informasjon til alle lærere og vikarer. Barn med dysleksi skal slippe å lese ukjent tekst høyt i klassen.	

(Merk: Noen punkter er en rettighet og kan ikke avslås. Se vedlegg 1)

Dato: _____ Elevens underskrift

Foresattes underskrift

Dato:

Kontaktlærer

Rektor

Kopi: Foresatte, Kontaktlærer, Skolen

